

KRONIK DEN 3. SEPTEMBER 2015

Hvem ejer forresten Danmark?

Jorden er vigtigere end andre produktionsmidler, og det er på høje tid, at landbrugets betydning og ejerskabet af jord igen bliver genstand for seriøs offentlig og politisk debat.

OLE FÆRGE MAN
professor, dr.med.
Næstformand i Frie
Bønder - Levende Land

**OLE KJÆRULFF
DAVIDSEN**
lektor
Bestyrelsesmedlem i Frie
Bønder - Levende Land

Danskerne er i disse år blevet opmærksomme på den voksende koncentration af penge og magt, som truer demokratiet. Vi tænker her på den franske økonom, Thomas Pikettys bøger "Kapitalen i det 21. århundrede" og "Ulighedens økonomi", og vi tænker på "Magteliten. Hvordan 423 danskere styrer landet", som er skrevet af to dygtige sociologer, Anton Grau Larsen og Christoph Ellersgaard, samt en dygtig journalist, Markus Bernsen.

I den danske debat savner vi en diskussion om den koncentration af jordbesiddelser, som også foregår. Jord kan naturligvis omsættes i penge, og i sidste ende betyder besiddelse af landbrugsjord magt over fødevarerproduktionen.

Jord er imidlertid ikke bare "jord". Jorden er vores, dyrenes og planternes miljø, og landbrugsjord kan ikke skilles fra naturen og det øvrige samfund. Derfor er jorden vigtigere end andre produktionsmidler, og det er på høje tid, at landbrugets betydning og ejerskabet af jord igen bliver genstand for

seriøs offentlig og politisk debat.

Indtil videre er landbruget garanteret vores fødevarer sikkerhed, og landbruget har en vigtig plads i danskernes historie, kultur og selvforståelse. Landbruget har derimod ikke nogen større betydning for hverken dansk økonomi eller danske arbejdspladser. Sådan var det jo engang, og landbrugets organisationer værner om forestillingen, men sådan er det ikke længere.

Landbruget tegner sig for kun ca. 10 pct. af eksporten og for kun ca. 3 pct. af bruttonationalproduktet, og landbruget betyder heller ikke meget for beskæftigelsen. Det egentlige landbrug (primærlandbruget) beskæftiger kun 1,5 pct. af de fuldtidsbeskæftigede, og i hele det landbrugsindustrielle kompleks arbejder kun 3,6 pct. af de fuldtidsbeskæftigede.

Dansk landbrugs bidrag til verdensproduktion af fødevarer er også særdeles beskedent. Selv den danske produktion af svinekød tegner sig for højst 1,5 pct. af verdens samlede produktion.

Ud fra en nøgtern betragtning er det danske industrielle landbrugs væsentligste økonomiske betydning derfor, at det har stiftet så stor gæld, og at det er så afhængigt af offentlige støttekroner.

Mere end 60 pct. af Danmarks overflade er imidlertid landbrugsjord, og ukendte dele heraf er nu opkøbt af finansielle investorer fra ind- eller udland. Det er danske pensionskasser, som skal tjene penge på opkøb af jord fra økonomisk trængte landmænd i forrent-

ning om at sælge jorden, når jordpriserne igen er steget. Og senest har Jyllands-Posten 21/7 beskrevet hvorledes tyske og hollandske velhavere har købt landbrugsjord i Jylland, måske først og fremmest i spekulationsøjemed, og netop ikke med henblik på at skabe arbejdspladser for danskere.

Udsigten til investeringer af udenlandsk kapital i dansk landbrug og danske arbejdspladser har ellers motiveret de seneste flere års ændringer af landbrugsloven, således at døren nu er helt åbnet for udenlandske investorer opkøb af landbrugsjord. Ledsaget af forsikringer om, at der naturligvis er styr på udviklingen.

I 2010 sagde Henrik Høegh eksempelvis, at Fødevarerministeriet ville kunne holde øje med udviklingen via tinglysningsregisteret, således at ministeriet kunne gribe ind, såfremt udviklingen løb løbsk. Senere samme år blev han selv fødevarerminister.

Miljø- og Fødevarerministeriets NaturErhvervsstyrelse oplyser imidlertid nu, at Tinglysningsregisteret netop ikke har registreret, om det er en indenlandsk eller udenlandsk person, som reelt står bag en handel med dansk landbrugsjord, og først fra januar i år har NaturErhvervsstyrelsen været i stand til selv at registrere sådanne handler, dog forudsat at de ikke er foregået via danske stråmænd ("indirekte opkøb"). Så sent som 18/8 var det umuligt for fødevarerministeren at oplyse Folketingets udvalg for miljø og fødevarer om, hvor mange landbrugsbedrifter, og

hvor stort et landbrugsareal som nu er på udenlandske hænder.

Omfanget af udlændinges opkøb af landbrugsjord i Danmark er således ikke velbelyst, men det er næppe trivielt, og vi ved, at det vokser. Der er ingen indbygget bremse for aktiviteten: I princippet kan Fyn være på kinesiske hænder i morgen. Kinesere har i øvrigt for længst købt minkfarme i Jylland.

Landbruget koster også alle sammen mange penge. Foruden en i europæisk sammenhæng ene-

Investorenes interesse i landbrug er derfor først og fremmest udsigten til at realisere kapitalgevinster.

stående centralisering af ejendomsretten til jord og industrialisering af husdyrproduktionen er det danske landbrugs produktionsmidler blevet enestående højt belånt. Denne strategi er imidlertid slået fejl i en grad, så op imod en tredjedel af de danske landbrug i dag er teknisk insolvente, og erhvervets samlede gæld på ca. 360 mia. kr. nærmer sig den samlede værdi af jorden.

Vil pensionskassernes og udenlandske aktieselskabers investeringer i dansk landbrug bidrage til reduktion af landbrugsgælden? På kort sigt er svaret selvsagt ja, fordi investeringer er penge, men pengene vil næppe give mere end

stakket varme. Tab af kapital fra landbruget i forbindelse med ejerskifte er den vigtigste enkeltårsag til den store landbrugsgæld, og den ændrede lov om landbruget opmuntrer netop til spekulation i stigning og fald i priser på jord. Det er, fordi landbrugsdriften i sig selv sjældent medfører noget større overskud.

Investorenes interesse i landbrug er derfor først og fremmest udsigten til at realisere kapitalgevinster. Ledelsen af en udenlandsk kapitalfond eller et dansk aktieselskab, for eksempel en pensionskasse, kan være nok så socialt ansvarlig, men dens primære ansvar er at skabe overskud til selskabets ejere, og den vil sælge gården, hvis jordpriserne stiger så meget, at den kan sikre aktionærerne en væsentlig fortjeneste.

Spekulation i jordhandel og risiko for endnu større landbrugsgæld forhindres derfor ikke ved de seneste ændringer af lovene om landbruget.

I stedet burde vi betragte jord, ikke som et spekulationsobjekt, men som den begrænsede ressource, jord vitterligt er. Ifølge det synspunkt har landmanden ret til det fulde udbytte af sin arbejdsindsats, men han eller hun skal ikke nødvendigvis kunne hverken tjene eller tabe penge på de stigninger eller fald i prisen på jord, som skyldes samfundsudvikling.

Sådan tanker indgik i udformningen af tidligere jordbrugslovgivning, især i dansk landbrugs storhedstid i begyndelsen af det 20. århundrede, men de synes at være gået i glemmebogen på Christiansborg.

I betragtning af landbrugsgældens størrelse bør vi imidlertid nu genoverveje det grundlæggende spørgsmål om ejerskab af jord, og vi bør genoplive tanken om en statslig jordbrugerfond.

En sådan fond kunne købe faldende landbrugsejendomme og udstykke og forpagte dem til eksempelvis unge landmænd, der så kunne købe ejendommen af fonden, når de har vist, at de magter opgaven. I modsætning til aktieselskaber og kapitalfonde behøver en jordbrugerfond ikke at se sig om efter fortjeneste ved salg af et landbrug.

Landbrugets betydning for fødevarerforsyning, miljø, klima, turisme, demografi, demokrati med mere, gør det bydende nødvendigt, at der gennemføres en bred, velinformeret, offentlig debat om landbrugets fremtid, herunder i særdeleshed om hvordan råderetten til jorden skal forvaltes. Og politikere behøver ikke at ryste på hænderne. Landbrugets betydning for Danmarks økonomi er som sagt temmelig beskedent.

For at give mening forudsætter en sådan debat imidlertid, at jorden er på danske hænder. Den forudsætter i det mindste, at regeringen ved, hvor meget af jorden, som ikke er det.

Det er på høje tid, at vores regering, uanset farve, sikrer, at vi kan diskutere fremtiden for Danmarks jord på oplyst grundlag.

